

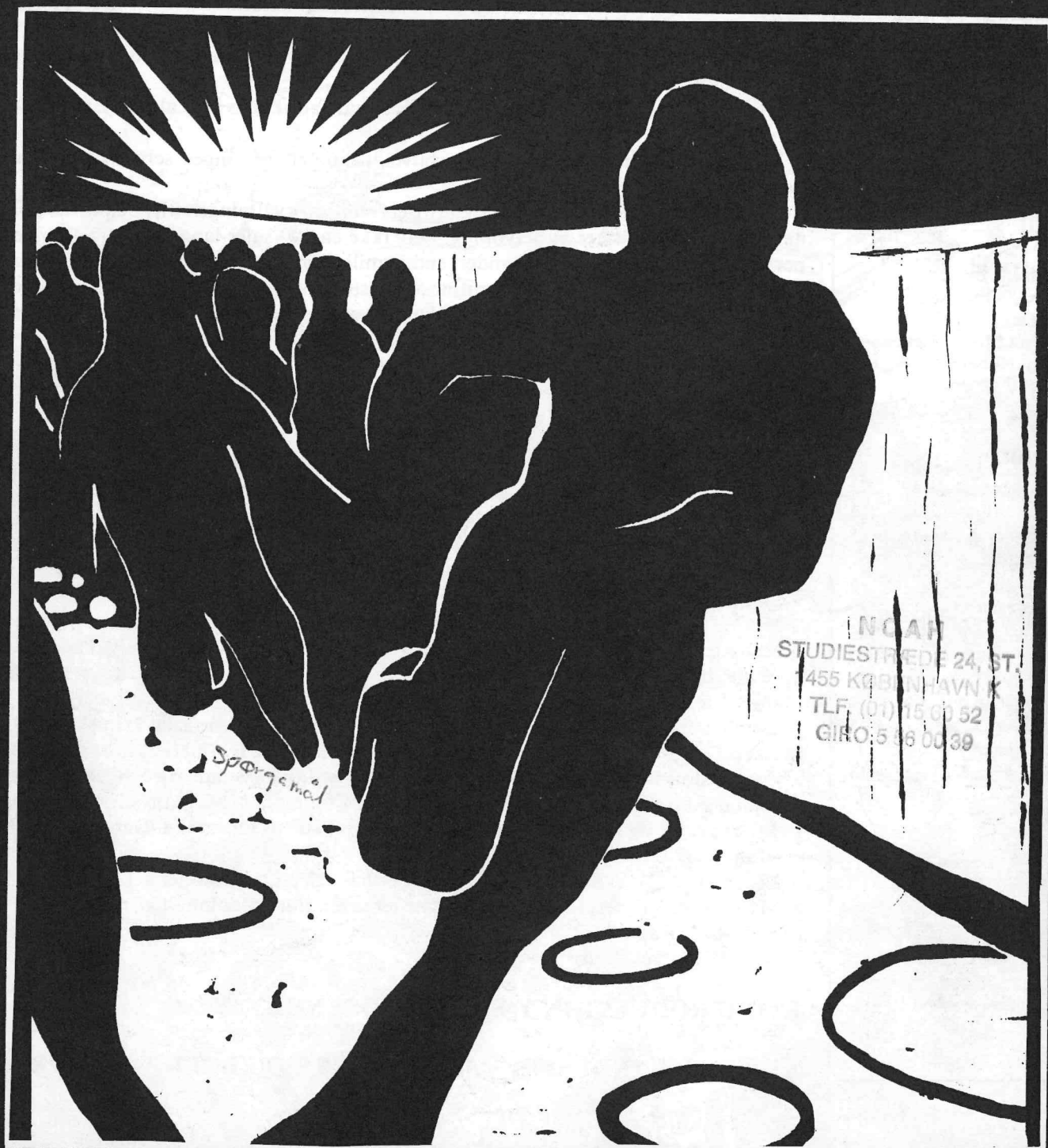
NOAH

71

september 80

kr. 8,-

tema: sojakagen

left Foto →

Sojakagen væk nu

Udgiver

NOAH
Rådhusstræde 13, 1
1466 Kbh. K
Tlf. (01) 15 60 52
Giro 5 56 00 39
Åbningstid:
hverdage 10-16

Abonnement

NOAH 71-78 kr. 65,-
Ældre numre kan købes
så længe oplag haves.
Meddelelser om flytninger
og reklamationer vedr.
leveringen rettes til
postvæsenet.

Sats og tryk:

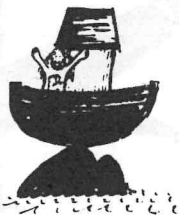
Eks-Skolens Trykkeri ApS
Nørrebrogade 5 C, st.
2200 Kbh. N, (01) 35 72 76

Redaktion

Winnie Kristensen
Jes Ferm Nielsen
Margot Møller Nielsen
Søren Nielsen

INDHOLD:

Sojakagen væk nu	2
Boouum	3
Kampen om Sojakagen .	5
Dansk Soja- kagefabrik A/S	6
Klor er aggressivt	10
Vejledning over alarmering og forholdsregler ved klor- udslip hos DS A/S	14
Om at sætte pris på ankesager	15
Skal vi ha' et Amagerværk 3	16

Endnu før Brygge-beboernes nerver er faldet til ro efter braget giver Miljøstyrelsen tilladelse til genoptagelse af Dansk Sojakagefabriks dødsensfarlige klorproduktion. Det er ikke alene en grov provokation. Det er en klar tilsidesættelse af befolkningens sikkerhed og sundhed, til fordel for industriens interesser.

Dansk Sojakagefabrik har dækket sig ind økonomisk hos forsikringselskaber, men der er ingen hensyn til de omkringboendes sikkerhed.

Sikkerhedsforholdene på fabrikken har aldrig været tilfredsstillende. Det viste både klorudslippet den 6. oktober 1978 og eksplosionen for 13 dage siden med al tydelighed. Virksomhedens, politiets og andre myndigheders optræden lige efter eksplosionsulykken viste klart, at de intet kan stille op i en katastrofesituation.

For hvad hjælper det at holde sig inden døre, når vinduerne er knust?

Hvad hjælper det at få folk til at holde sig inden døre, når uvisheden tvinger mange til at søge ud?

Hvordan vil man alarmere beboerne i tide, når fabrikkens eget alarmsystem ikke fungerer?

Hvordan kan tusindvis af beboere blive evakueret, når ingen selv ikke kommunen, kender politiets evakueringsplaner?

I årevis har beboerne klaget til og kritiseret miljøforvaltningen i Københavns kommune, men uden resultater af betydning. Selv ikke en 100 sider lang klage fra Bryggegrupperne i januar 1979 har ført til andet, end at miljøborgmesteren har bestilt en sikkerhedsanalyse fra Risø. Derved udsatte miljøborgmesteren sagen yderligere, indtil nu i over halvdandet år. Enhver klage er i mellemtiden blevet udskudt med henvisning til rapportens komme. Den er nu færdig, men endnu ikke forelagt Borgerrepræsentationen.

Risø-rapporten kommer frem til, at et middelstort uheld med et klorudslip på over 20 tons kun vil kunne ske én gang for hver 10.000 år. Denne konklusion er typisk for Risø, og svarer helt til deres analyser af sandsynligheden for atomkraftulykker. Konklusionen er ubrugelig og intetsigende:

- fordi den for det første ikke tager hensyn til ulykker, der skyldes udefra kommende årsager, som f.eks. den seneste eksplosion,
- for det andet fordi sikkerhedsforholdene ved klortransport ikke indgår i rapporten,
- for det tredje fordi den ikke siger noget om, hvornår inden for de 10.000 år ulykken vil ske.

NOAH mener, at Risø bortforklarer klorproblemet ved at opstille en tvivlsom risikoberegning. Dette er fuldstændig meningsløst. Det er konsekvensen af ulykken, der er afgørende, og ikke sandsynligheden for, at den vil ske. Skal der virkelig ske en ulykke med mange dræbte og tilskadekomne, før Dansk Sojakagefabrik tvinges til at flytte?

Dansk Sojakagefabrik er ikke et enestående eksempel på en farlig kemisk industri i et tæt befolket område. I København findes tillige Sadolin & Holmblad, hvor der er et laget af pentachlorphenol, som ved brand kan udvikle dioxin, kendt fra Seveso-ulykken. På Sjælland desuden Kemisk Værk Købe, på Fyn Kommunekemi ved Nyborg, og i Jylland f.eks. Superfos og Shell-raffinaderiet i Fredericia, Århus Oliemølle, Dansk-Norsk Kvælstoffabrik og Grindstedværket i Grenå.

Listen er beklagevis lang endnu. Det er et hasardspil, som drejer sig om menneskeliv. Skal der lig på bordet, før miljømyndighederne ændrer holdning til kemisk industris placering i byområder?

NOAH kræver derfor:

KLORPRODUKTION VÆK FRA KØBENHAVN.

AL KEMISK INDUSTRI VÆK FRA BYER OG BOLIGOMRÅDER.

d. 15.7.80 kl. 0.47

Hele huset rystede, træværket gav sig og dørene sprang op. I halvvågen tilstand blev det først til jordskælv. I næste øjeblik til atomkrig. Et isnende koldt gys jog igennem mig. Åh nej. Krig, det er det værste, der kan ske. Det slipper ingen af os fra med livet. Mit hjerte bankede kraftigt, jeg sprang ud af sengen og hen til vinduet. En hvid atomsky hævede sig ovre bag de høje huse og sejlede mod nord. Eller er det mon klor fra Soyakagens klorfabrik. For satan. Det er lige så slemt. Klorudslip er den sikre kvælningsdød for alle på Islands Brygge — og os herovre på den anden side af Fælleden.

Hvad med Inge og Else. Forhåbentlig er de ikke kommet hjem fra ferie. Ellers vil de i det mindste væ-

re døde af skræk. Og Erik og Lise nede ved Langebro. De er også i farezonen.

Jeg tændte for radioen. Med sin flødestemme præsenterede speakeren sine søvndyssende flødemelodier.

Nu begyndte sirenerne at lyde overalt. Jeg må vide hvad der er sket. Jeg trækker i tøjet og løber ned ad trappen. Mon jeg burde ringe på hos alle de andre, så de også kan flygte. Nej, måske overreagerer jeg bare, jeg må hellere selv først finde ud af om helvede er løs.

Nede på gaden kunne jeg se at lysene tændtes overalt og at folk kom ud af gadedørene, nogle begav sig over mod Islands Brygge.

Jeg cyklede ned mod Njalsgade, hvor jeg kunne se at der var stor-ildebrand ovre på Soyakagen. Et enormt flammehav malede nattehimmelen rød. Det er ikke mere end en uge side, at der var enorm tagbrand i Egilsgade. Mon der er tale om sabotage. Det undrer mig ikke, hvis én fra Bryggen er gået fra snøvsen og har sat ild til lortet. Klor er jo det samme som giftgas.

Virksomheden og myndighederne har sjoflet beboerne groft.

Njalsgade var ved at blive spærret af politiet, så jeg cyklede ned ad Amager Boulevard. Ved Artillerivej søget nogle betjente at spærre Boulevarden, men der kom biler og cyklister fra alle sider, så de kunne ikke holde styr på dem alle, og det var ikke til at se om de spærrede af mod Langebro eller Artillerivej. Jeg cyklede efter nogle andre, der fortsatte ned mod broen. Her holdt to patruljevogne med udrykningslysene tændt. Jeg cyklede hen til dem for at spørge om der var fare for klorudslip. De hørte mig ikke. De så ret forvirrede ud og en af dem meldte over radioen: »Nu er denne kreds osse brudt«, hvorefter den ene drønedede over broen, den anden ned mod Artillerivej.

Nu kom de en strøm af ambulancer med udrykning fra den anden side af broen.

Jeg cyklede over på den anden side af broen, hvor der var ved at samle sig en masse mennesker. Herfra kunne man tydeligt se at i hvert fald den gamle del af Soyakagen brændte. Jeg spurgte om der var nogen der vidste, hvad der var sket og om der var sket klorudslip.

Ingen vidste andet end, at der var sket en kraftig eksplosion og at Soyakagen brændte. En sagde, at det ikke kan undre, for Soyakagen er propfuld af letbenzin, og det er vel heller ikke uden grund, at brandvæsnet bliver kaldt ud til Soyakagen en gang om ugen. men ingen vidste om der var sket klorudslip. Strømmen af ambulancer, brandbiler og politibiler fortsatte og nogle af ambulancerne vendte tilbage — med udrykning. Så er der altså mange tilskadekomne allerede.

Det så ud til at vinden bar ud over havnen og over mod Vesterbro. Alligevel ville det være åndsvagt at stå på broen, hvis der var

klor i luften, for vinden kunne jo pludselig vende.

Jeg cyklede tilbage over broen og ned at Thorshavnsgade, hvor en patruljevogn tilsyneladende forsøgte at dirigere ambulancer ind på Bryggen, men det var vanskeligt for der kom en hel del folk ud fra Bryggen og andre tog derind. en del af butiksruderne var smadret og folk var igang med at rydde op blandt glasskårene.

Islands Brygge var et mylder af politibiler og ambulancer med udrykning, cyklister og gående, der for forvildede rundt — midt om natten. Er dette et forsøg på en evakuering eller hvad. Bryggegrupperne havde ret, da de sagde at en evakuering var umulig. Ja enhver burde kunne sige sig selv at man ikke kan evakuere 8.000 mennesker i en

giftsky. Nu hænger vi på den, fordi myndighederne og virksomheden kun tænker på den hellige ko, produktionen.

Jeg smuttede hen til Inges og Elses hus. Der var gudskelov ikke lys i vinduet, så er de nok ikke kommet hjem fra ferie endnu.

Der var smadrede vinduer i alle huse, og glasskår flød overalt i gaderne. Der var et ordentligt hul i kirkens tag.

Jeg cyklede hen til Artillerivej, så kunne jeg nå Soyakagen fra bagsiden, så skulle der ikke være så stor risiko for klorgas — medmindre vinden vendte. Egentlig var det lidt dumdrigtigt, men det var heller ikke til at få noget at vide. Da jeg var kommet et stykke ud på vejen, kunne jeg se, at hele den gamle fabrik stod i lys lue — et stort

flammehav. Der var ikke brand henne på kloranlægget — gudskelov.

Folk stod målløse og gloede på flammehavet.

Jeg tog hjem og åbnede for radioen. Det var stadig natradio. Så ringende jeg til de gamle. Min far sagde: »Nå, der er ikke sket jer noget. Der er heller ikke sket os noget. Men de siger i radioen at der er fare for klor, så vi har sat os ud i gangen. Vi kan stadig høre udrykningskøretøjer. Tror du, vi skal evakueres?« — Det tror jeg ikke. Men et er sikkert. De satans kapitalister sætter vores liv på spil. Nå, nu tror jeg at der radioavis.«

»... det kan endnu ikke udelukkes at der er tale om klorudslip. Men skal derfor anmode folk...«

Lidt efter ringede Bodil: »Vi troede osse at det var krig. Der er smadret en masse ruder her i Istedgade. Tror du at det er farligt...«

Først kl. tre kunne radioavisen meddele, at der ikke var fare for klorforurening. Så kan man jo godt gå i seng igen, men hvordan fa'en skal man falde i søvn?

Sidste chance for at få de nye NOAH-blade.

Dette nummer er det første i den nye abonnementsserie på NOAH-bladet, som omfatter numrene 71-78.

Har du fornyet dit abonnement?

Hvis ikke skal du hurtigt forny det, ellers vil du ikke modtage flere numre af bladet.

Prisen for numrene 71-78 er kr. 65,-, som skal indbetales på giro til:

NOAH
Rådhusstræde 13, 1
1466 København K
Giro 5 56 00 39

Kampen om sojakagen

Eksplosionen på Dansk Soyakagefabrik var ikke alene en frygtelig katastrofe for arbejderne på fabrikken og beboerne på Islands Brygge; det var også en enorm bommert for de industrifolk, myndigheder, politikere og eksperter, der har haft travlt med at forsikre befolkningen om at der ingen fare er ved den kemiske industri. I denne artikel har vi set nærmere på hvordan virksomheden, Industrirådet, myndigheder og politikere satte en kampagne igang for at bagatellisere begivenhederne, med det ene formål at få produktionen igang igen. Vi har forsøgt at sætte tingene ind i en større sammenhæng end den, nyhedsmedierne har præsenteret dem i. Desuden har vi gået nogle af industriens påstande efter i sømmene; det viser sig at være en god idé.

Fra DS's side blev årsagen til eksplosionen d. 15.7.80 forklaret først og fremmest ud fra nogle tekniske og menneskelige fejl. I virksomhedens pressemeddelelse fra d. 17.7.80 lyder forklaringen således:

Som det fremgik af fabrikkens pressemeddelelse 15/7, indtraf eksplosionen under opstart af ekstraktionsanlægget efter et weekendstop. Der havde været vagtskifte kl. 23. Indtil da var alt foregået normalt. Samtaler mellem den fratrædende og den tiltrædende vagtmester tyder på, at der er sket en misforståelse mellem dem vedrørende den tilførte mængde vanddamp, som anvendtes til uddampning af den benzin-vædede sojaskrå.

Da tiltrædende maskinmester således bliver klar over, at der tilføres mindre vanddamp end antaget, åbnes der yderligere for damp-tilførslen. Derved opstår imidlertid et overtryk i ekstraktøret — et lukket kammer, hvori de formalede sojabønner udvaskes med ekstraktionsbenzin — og et sikkerhedsspjæld, indbygget i anlægget med henblik på netop en sådan situation, åbnes automatisk, således at overtrykket udløses.

Af en eller anden årsag, som på grund af de omfattende ødelæggelser ikke lader sig fastslå nøjagtigt, lukkedes spjældet formodentlig ikke tilstrækkeligt, hvilket dog ikke på daværende tidspunkt blev opda-

Uret viser 0.47, da Sojakagen blev til Plumkage.

Foto: 2. maj arkiv og foto.

get. Maskinmesteren standsede imidlertid korrekt anlægget og lukkede for dampen. Som følge af allerede tilført varme førte dette dog ikke til omgående standsning af udstrømmingen, der fortsatte i et sådant omfang, at man ikke kunne forblive i rummet. Maskinmesteren foranledigede derfor, at der blev slået alarm til politi, brandvæsen og fabrikkens tekniske ledelse, og at ekstraktionsanlæg og tilstødende melanlæg blev evakueret.

Så snart udrykningskøretøjerne nåede frem, gik politiet igang med at foretage gade-afspærring. Umiddelbart efter indtraf eksplosionen.

Men det er ikke hele sandheden. Flere gange tidligere — og så sent som en uge tidligere — var produktionen »kikset«. Det havde efter sigende kostet virksomheden 800.000 kr. Virksomheden havde forlangt det pågældende hold arbejdere fyret, men det var lykkedes fagforeningen at tale ledelsen fra fyringer. Atmosfæren har således været spændt og det er vel ikke mærkeligt hvis arbejderne har været nervøse.

Med til billedet hører også at virksomhedens ansatte nærmest kan opdeles i tre grupper: 1) overordnede og funktionærer, 2) en mindre gruppe arbejdere med høj anciennitet, heri-

blandt fællestillidsmanden, der er nært knyttet til ledelsen og 3) de »menige« arbejdere.

Dette er i sig selv med til at uddybe konflikten mellem arbejderne.

På trods af at ekstraktionsanlægget er af gammel dato og at man har opretholdt produktionen på anlægget har man i den seneste tid fyret en del folk. Virksomhedens arbejdere har alt i alt været hårdt presset. Endelig skal det nævnes, at man fra en tidligere eksplosion på anlægget i 1959 og andre anlæg af lignende type må have været klar over faren for eksplosionen.

Virksomhedens Alarming

Ved det store klorudslip fra kloranlægget d. 6.10.1978 (beskrevet i NOAH-bladet nr. 59) var virksomheden længe om at alarmere politi og brandvæsen samt informere de omkringboende og miljømyndighederne. Noget tydede på at man forsøgte at klare tingene selv, så man kunne undgå for megen omtale af uheldet. Man forsøgte samme taktik den nat, da ekstraktionsanlægget røg i luften. Allerede tidligt om aftenen begyndte benzindampe at sive ud. I stedet for at alarmere politi og brandvæsen forsøgte man selv at få si-

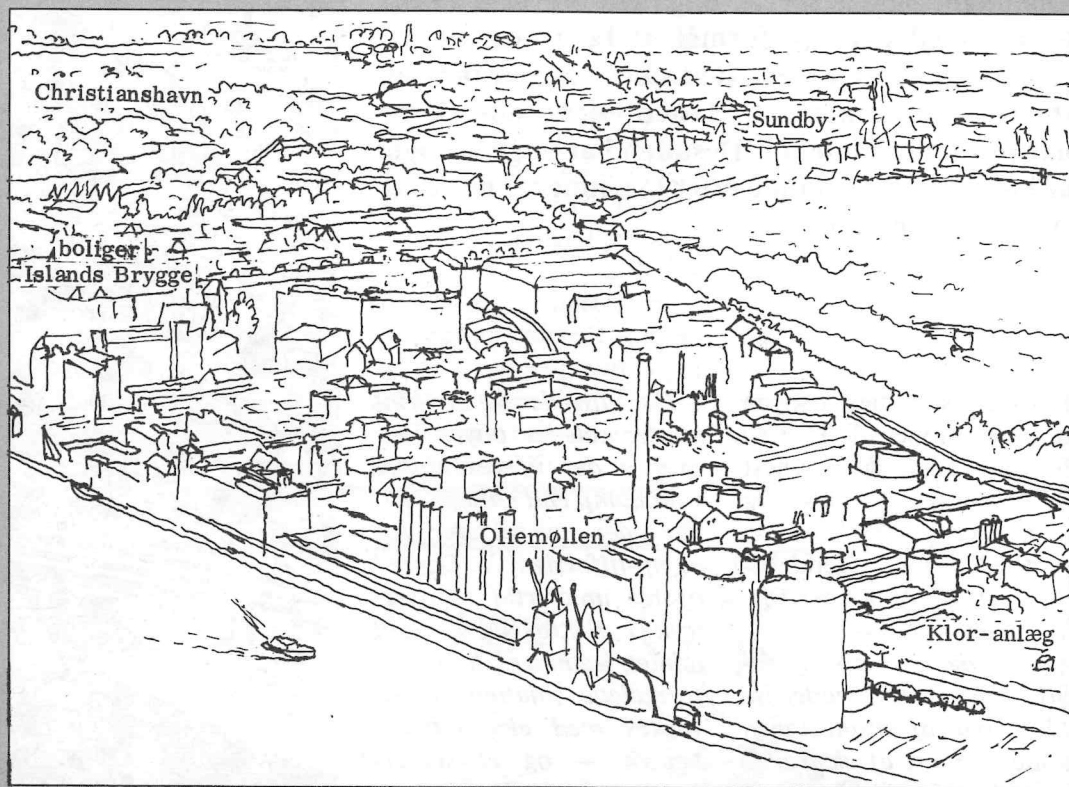
Dansk

Sojakagefabrik A/S

ØK har lige siden starten i 1897 handlet med oliefrø. I 1908 begyndt ØK også at handle med soyabønner fra Manchuriet. På den baggrund oprettede man i 1909 Dansk Soyakagefabrik A/S (DS), der pressede soyabønner, hvoraf der kom to produkter: soyaolie, som anvendtes til margarine og sæbe, og soyakager, som anvendtes til foder.

Fabrikken blev placeret på Islands Brygge, hvor der i samme periode (190 -18) byggedes en hel del boliger. Samtidig kom fabrikken til at ligge ved den nye del af Københavns Havn, nemlig Sydhavnen. Senere (1920-27) byggedes flere boliger tættere ved fabrikken. I de seneste år er der bygget 4 børne- og ungdomsinstitutioner ca. 200 m fra virksomheden samt en skole i en afstand af 800 m. I dag bor der ca. 8.000 mennesker på Islands Brygge.

I 1935 opførtes i tilknytning til »oliemøllen« et

kloralkalianlæg til fremstilling af brint, klor, natronlud og natriumhypoklorit.

Oliemøllen

I oliemøllen foregik der stort set 4 processer:

1) presning af soyabønner

og andre oliefrø, hvorved en del af frøenes olie udvandedes.

- 2) ekstraktion (udtrækning) af den resterende del af frøkagernes olie ved hjælp af letbenzin,
- 3) rensning af olien i et raffinaderi og
- 4) hærkning af olien ved hjælp af brint i hærderiet.

Oliemøllen kunne behandle op til 1.000 tons soyabønner dagligt og raffinaderiet og hærderiet kunne behandle 200 tons olie om dagen. Fabrikken fremstillede ca. 200 forskellige produkter, der anvendtes til bl.a. margarine, maling, fernis, sæbe, kemikalier, kosmetik, stearinlys, foder m.v.

tuationen under kontrol. På gaden udenfor fabrikken bemærkede en HT-chauffør imidlertid benzindampene, hvorefter han alarmerede brandvæsenet. Brandvæsenet regnede på den baggrund med at der var tale om en mindre lækage, der kunne klares ved en rutinemæssig spuling. Samtidig tilkaldtes politiet der spærrede gaden af. Umiddelbart efter at brandvæsenet var ankommet indtraf den enorme eksplosion, hvor 13 af virksomhedens arbejdere og 10 brand- og politifolk måtte bringes til hospitalet. To dage efter eksplosionen befandt en brandinspektør og 8 arbejdere sig endnu på

hospitalet, på trods af at DS dagen efter eksplosionen oplyste, at der kun var tale om »snitsår«.

Det viser sig desuden, at den interne alarmering heller ikke har fungeret. Først da det viste sig, at man ikke kunne holde situationen under kontrol, evakuerede man bygningerne med eks-

traktionsanlægget. 10 mand i det nærliggende fedtsyreanlæg blev ikke alarmeret. De var tilfældigvis gået udendørs da eksplosionen indtraf, hvorved de formodentlig undgik svære skader.

Politiets redningsaktion

Umiddelbart efter eksplosionen der kunne høres og mærkes over det meste af København og som vækkede folk i Sundbyerne, Christianshavn, den indre by, Vesterbro og Frederiksberg, blev der slået katastrofealarm. Det medførte,

Når olien forlod ekstraktionsanlægget indeholdt det letbenzin, som destilleredes fra og anvendtes på ny til ekstraktion. I anlægget befandt sig 45 tons letbenzin, hvoraf ca. halvdel cirkulerede i produktionsprocessen.

Eksplosionen på DS den 15. juli skyldtes antændelse af letbenzindampe, som var sivet ud fra ekstraktionsanlægget. Anlægget blev bygget i 1957 og var i 1959 udsat for en mindre eksplosion.

Kloranlægget

Kloranlægget blev i sin tid opført, for at levere brint til oliemøllens hærderi. Ved elektrolyse spaltes vand og salt til brint, klor, natronlud og natriumhypoklorit. Med udviklingen af den kemiske industri i Danmark, har DS fundet afsætning for klor og natronlud, hvilket i starten ansås for spildstoffer. Kloranlægget fremstiller dagligt 35 tons klor og 40 tons natronlud, og DS har efterhånden oparbejdet en monopolstilling på det danske klormarked.

Hvad er den største fare for dansk industri og beskæftigelse — miljø- og sikkerhedskrav eller profitjagten!
Foto: 2. maj arkiv og foto.

at der blev indkaldt politi og brandvæsen fra store dele af Sjælland og at København gennemstrømmedes af udrykningskøretøjer hele natten.

På trods af det store politiopbud var situationen kaotisk længe efter eksplosionen. Politiets optræden viste tydeligt, at politiet var ligeså desorienterede som resten af befolkningen. Nogle eksempler: Umiddelbart efter eksplosionen forsøgte politiet at spærre området (Islands Brygge) af, så ambulancer og brandvæsen kunne komme til. Det lykkedes imidlertid ikke at afspærre området, muligvis fordi der ikke var mandskab nok og fordi man tilsyneladende var angste. Over politiets radio kunne høre at der var fare for flere eksplosioner. Desuden var spørgsmålet om fare for klorudslip endnu ikke afklaret. Dette medførte at nogle patruljer på Islands Brygge rådede folk til at komme ud på gaden, da der var fare for at huse- ne skulle styrte sammen ved en ny eksplosion, mens andre rådede folk til at gå

indendøre og lukke for vinduerne (selvom mange ruder var blæst ud!).

Angsten for endnu en eksplosion og klorudslip er forståelig, idet der på fabrikken bl.a. findes to store udendørs tanke med brint, som let kunne være sprunget i luften. Disse brinttanke er anbragt mindre end 130 m fra kloranlægget. En kædereaktion kunne således have udløst en katastrofe af uoverskuelige dimensioner.

Senere på natten foranstaltede politiet en åbning af broerne mellem Sjælland og Amager, således at nysgerrige folk fra den sjællandske del af byen ikke kunne komme over på Islands Brygge. Det medførte at de Bryggebeboere, der ønskede at komme væk fra Bryggen ikke kunne komme over til familie og venner på Sjælland.

De efterfølgende dage forsøgte politiet via pressen at give det udseende af at man havde situationen under kontrol, men dem der har fulgt begivenhederne tæt på, ved at dette ikke var tilfældet. Dette skyldes

naturligvis ikke politiets uvilje, men ganske enkelt, at situationen var ukontrollabel. Og derfor hjælper det heller ikke at lave beredskabs- og evakueringsplaner, for de fungerer ikke, når katastrofen sker.

Miljøkontrollens reaktion

Efter det store klorudslip i oktober 1978 opstod der et krav fra Bryggens beboere om at klorfabrikken skulle fjernes fra byen. Miljøborgmesteren, der iflg. miljøloven havde mulighed for at lukke fabrikken med henvisning til risikoen for de omkringboende, var på nippet til at imødekomme kravet dengang. Men presset fra virksomheden og den borgerlige del af borgerrepræsentationen var for stærk, så han bøjede af og forlangte istedetfor nogle ekstra sikkerhedsforanstaltninger af virksomheden, bl.a. et alarmhorn, der kunne advare beboerne i omegnen, når der forekom større klorudslip. Desuden udsendte miljøkontrollen, der hører under

miljøborgmesterens magistrat, en vejledning til beboerne om hvordan de skulle forholde sig i tilfælde af klorudslip. Endelig bestilte borgmesteren en analyse af risikoen for klorudslip fra kloranlægget hos Risø.

Dette arbejde er afsluttet, men det har store mangler, bl.a. fordi det ikke tager højde for klorudslip på baggrund af eksplosioner på den gamle del af DS, oliemøllen, og fordi den ikke beskæftiger sig med risikoen for klorudslip fra transporten af klor fra kloranlægget.

Efter eksplosionen d. 15.7. var miljøborgmesterens holdning knapt så valen, idet han dagen efter udstedte forbud mod fortsat produktion på kloranlægget. Afgørelsen blev begrundet på flg. måde:

Den omfattende eksplosionsulykke den 15. juli d.å. på Sojakagefabrikken har givet Magistraten anledning til yderligere overvejelser om sikkerhedsforholdene ved kloranlæggene, som er placeret 250-300 meter fra eksplosionsstedet. Magistraten må nære stærk ængstelse for at sikkerhedsforholdene på kloranlægget, som følge af eksplosionen, de rystelser eksplosionen medførte samt den forestående omfattende oprydning på fabriksanlægget, ikke er rimeligt betryggende.

Men miljøborgmesteren lod dog en ventil stå åben:

Påbudet vil kunne ophæves af Magistraten, når Dansk Sojakagefabrik A/S over for Magistraten har godtgjort, at klorproduktionens sikkerhedsforhold ikke er blevet forringet ved ulykken, og at de forestående oprydningsarbejder ikke vil have indflydelse på sikkerhedsforholdene.

Selvom DS havde travlt med at overbevise offent-

»I tilfælde af klorudslip: Gå indendøre og luk alle vinduer og døre!«

ligheden om at kloranlægget ikke havde lidt skade ved eksplosionen, kunne enhver overbevise sig om at talrige ruder var smadret og at der flød murbrokker omkring anlægget, som altså var slynget 300 m gennem luften fra eksplosionsstedet. Det skulle vise sig, at det elektroniske anlæg, der styrer væsentlige dele af klorproduktionen, havde taget skade ved rystelserne, således at anlægget måtte styres manuelt ved opstart.

Bryggergruppernes krav

Bryggergrupperne har længe forlangt kloranlægget fjernet/lukket, men efter eksplosionen på ekstraktionsanlægget tiltog dette krav — forståeligt nok. I en pressemeddelelse d. 17.7 udtalte Bryggergrupperne:

Fabrikken har selv effektivt bevist, at den er en permanent katastrofefare for det meste af København.

Det midlertidige forbud mod klorproduktion bør hurtigst muligt afløses af en varigt påbud om fjernelse af kloranlægget og de resterende eksplosionsfarlige dele af virksomheden.

Beboerne på Bryggen vil ikke tolerere en genoptagelse af klorproduktionen i kvarteret. Talrige aktionsgrupper er allerede dannet, og der falder ikke ro over bydelen, førend politikere og myndigheder bliver sig deres ansvar overfor befolkningen bevidst.

D. 20.7.80 indgav Bryggergrupperne politianmeldelse mod DS's ledelse for overtrædelse af brandloven og straffeloven. Man anmoder politiet og anklagemyndigheden om at rejse tiltale mod virksomhedens ledelse for overtrædelse dels af brandloven for forvoldelse af ildebrand ved uforsigtighed, dels af straffelovens § 183, stk. 3 —

Kloranlægget tog skade ved eksplosionen.

terroristparagraffen — der lyder:

»Den, der til skade for andres person eller formue forvolder sprængning, spredning af skadevoldende luftarter m.v., straffes med fængsel fra 6 måneder til 12 år...«

Bryggegrupperne anmodede desuden om, at der rejses tiltale for overtrædelse af alarmeringspligten, som tidligere er blevet indskærpet overfor virksomheden. Endelig mindede Bryggegrupperne om, at man allerede efter det store klorudslip i oktober 78 bad politiet om at rejse tiltale for noget nær de samme forseelser, men at denne sag endnu verserer hos justitsministeriet.

Når Bryggegruppernes første politianmeldelse allerede har verseret i 2. år uden afgørelser kan man nok forestille sig, at der aldrig bliver rejst tiltale mod DS's ledelse. Dette skal stille i forhold til at f.eks. folk proppes i fængsel for at stjæle 50 kr. Så kan man godt forstå at Bryggegrupperne beder om:

»— at politi og anklage-

myndighed efterlever straffelovens bogstav og rejser tiltale i overensstemmelse med princippet om lighed for loven«.

Ingen møde på radioen

Danmarks Radios kulturafdeling har lokaler i en af de bygninger, der ligger nærmest DS. Da medarbejderne mødte på arbejdet om morgenen, så de hvordan bygningen var blevet molestreret ved eksplosionen. Medarbejderne var naturligvis nervøse ved situationen og ville derfor afholde et fagligt møde. Men det blev forbudt af DR's ledelse.

Industrirådets kampagne

DS er den eneste producent og leverandør af klor i Danmark. Firmaet har således en monopolstilling på markedet, der er ekstra sikret ved at man for det meste leverer klor i 1- og 2-tons beholdere, der kræver specielt tappeudstyr hos modtageren. Umiddelbart betragtet er en række danske virksomheder afhængige af DS's klorproduktion. Dette udnyttede Industrirå-

det til at køre en kampagne for igangsætning af klorproduktionen. I en pressemeddelelse fra d. 22.7. truer Industrirådet med arbejdsløshed:

Som det vil være Københavns kommunes teknikere bekendt, har de danske virksomheder af miljø- og sikkerhedsmæssige grunde indrettet deres produktion, således at de kun har relativt små klorlagre. Ligeledes af miljø- og sikkerhedsmæssige grunde har Dansk Sojakagefabrik indført et system, således at klorleverancer sker i 1.000 og 2.000 kg sikkerhedsbeholdere, og de danske kloraftagere har alle indrettet deres modtagefaciliteter til dette system.

I udlandet sker klorleverancer og klortransport i jernbanetankvogne indeholdende 20 tons klor.

Alene de miljø- og sikkerhedsproblemer, der knytter sig til transport og oplagring på virksomhederne af så store samlede klormængder, gør det umuligt for de danske virksomheder at løse den nuværende mangelsituation ved at importere klor. Her-

til kommer, at netop det danske sikkerhedssystem med ventiler, mængdekontrol etc. kræver beko-stelige ombygninger for at kunne aftage klor fra de udenlandske tankvogne.

Standsningen af klorproduktionen på Dansk Sojakagefabrik A/S vil derfor inden for et tidsrum af 3 dage til 2 uger medføre, at store danske virksomheder helt eller delvis vil gå i stå.

Et foreløbigt skøn over, hvor mange direkte involverede medarbejdere, der som følge af klormangelen vil blive berøvet deres beskæftigelse og må hjemsendes, viser, at dette alene for 4 af de største klorforbrugere: Cheminova, Fredericia Cellulosefabrik, Grindstedværket og Kemisk

Foto: 2. maj arkiv og foto. DS har 7 jernbanetankvogne til transport af klor, med over 20 ton i hver.

KLOR er aggressivt

Klor er en meget giftig og ætsende luftart. Det skyldes, at klor i forbindelse med fugtighed danner saltsyre (HCl). Klor reagerer med mange organiske stoffer og metaller. Ofte er reaktionerne så kraftige, at der sker varmeudvikling med fare for brand og eksplosioner. I forbindelse med ammoniak, danner koncentreret klor det eksplosive stof klorkvælstof (NCl₃).

Klors anvendelse

Klors »aggressive« egenska-

ber gør, at det er effektivt som desinfektions- og rensningsmiddel i f.eks. drikkevand og svømmebassiner og som blegemiddel til fremstilling af hvidt papir og hvidt klæde. Desuden anvendes klor i større mængder til fremstilling af bekæmpelsesmidler, medicinalvarer og visse plaststoffer (PVC-plast).

Hvordan skader klor

Klors »aggressive« egenskaber gør også, at det er uhyre giftigt for mennesker — og andre levende organis-

mer for den sags skyld. Selv ved meget lave koncentrationer angribes kroppens slimhinder, bl.a. åndedrætsorganerne, øjnene og næsens lugteorganer.

Ved så lav en koncentration som 0,02 ppm kan klor lugtes. »ppm« betyder parts per million, altså millionte dele. En koncentration på 0,02 ppm vil sige, at 0,02 liter luftformig klor er blandet op i 1 million liter luft.

Ved en koncentration på 0,1 ppm klor irriteres svælg og ved en koncentration på 0,5 ppm klor forekommer der stærkere irritation af næseslimhinden og øjnene irriteres. Desuden begynder man at hoste. Denne koncentration accepterer de danske arbejdsmiljømyndigheder på arbejdspladserne.

Hvis koncentrationen når over 1 ppm, opstår der hovedpine og man får åndenød. Ved højere koncentrationer opstår der kraftig hoste, smerter bag brystbenet, ildebefindende

og opkastninger. Hvis man udsættes for disse koncentrationer gennem længere tid, bliver læberne blå af iltmangel.

Ved kortere tids ophold i koncentrationer omkring 50 ppm — hvilket stadig er meget lave koncentrationer — kan man få livsfarlige mén i form af lungeskader. 100 ppm klor kan efter kort tids indånding give livsfarlige skader. Koncentrationer på 1000 ppm klor (altså 1‰) er øjeblikkelig dræbende.

Fortynding

Når klor siver ud af en trykbeholder har det en koncentration på 1.000.000 ppm (altså 100%). D.v.s. at det skal fortyndes 20.000 gange for ikke at være livsfarligt og 50 millioner gange før det ikke kan lugtes.

Nogle af de trykbeholdere, som DS anvender til transport indeholder 1 tons klor. Hvis dette siver ud, bliver det til 320.000 liter koncentreret luftformig klor. For at denne ene tons

Værk Køge vil være mere end 1.000 heltidsbeskæftigede arbejdere.

Hertil kommer et meget stort antal mindre virksomheder samt vandforsyningen i en lang række byer, spildevandsrensning, svømmebade m.v. vil gå i stå, hvis klorforsyningen fortsat er standset.

I radioen udtalte lederen af Industrirådets miljøsektion, at det ikke var tilladt i Danmark at transportere klor i jernbanetankvogne. Dette passer imidlertid ikke. For det første, fordi det er muligt at få tilladelse til at transportere klor i jernbanetankvogne af specialstål. For det andet, fordi DS selv benytter sig af jernbanetankvogne, når man importerer klor fra udlandet med henblik på videre-

salg. Desuden kan man importere klor i 1- og 2-tons trumler fra Sverige. Dertil kommer at kloranlægget tillige har ligget stille i flere måneder på grund af reparationer, uden at landet er gået helt i stå.

Det er typist at Industrirådet — med usaglige argumenter — truer med arbejdsløshed, når der stilles miljøkrav til store virksomheder.

DS's dokumentation

Den 23. juli fremlagde DS »dokumentation« for at de sikkerhedsmæssige forhold ved kloranlægget ikke var blevet forringet ved den store eksplosion, hvilket miljøborgmesteren havde stillet som betingelse for at ophæve forbudet med klorproduktionen. Dokumentationen består dels i en redegørelse for, hvad der skete på kloranlægget i forbindelse med eksplosionen — og her indrømmer man, at der skete visse »småskader« på anlægget — dels i udtalelser fra forskellige institutioner og virksomheder om påvirkningen af anlæggets installationer bl.a. bygningskonstruktionerne, noget af det elektroniske udstyr, tankanlæg og rør-systemer samt udtalelser om brandmæssige sikkerhedsforanstaltninger.

Nogle af udtalelserne forekommer dog ret tynde som dokumentation for sikkerhedsforholdene, idet de bygger på »visuelle inspektioner«. Undersøgelse af det elektroniske udstyr omfattede kun undersøgelse af et vejeanlæg og en

skriver. Resten af inspektionen af anlægget er foretaget af virksomheden selv.

Skrivelsen til miljøborgmesteren indeholder desuden en beskrivelse af, hvordan man var igang med at standse klorproduktionen, da eksplosionen indtraf:

»Anlægget skulle kl. 07 morgen påbegynde et 2-dages mindre reparationsstop, som for længe siden var planlagt. Nedlukningen var derfor påbegyndt mandag 14.7. kl. 23.«

Skrivelsen indeholder endvidere en beskrivelse af, hvordan man forestiller sig at anlægget skal startes op igen:

Under opstarten vil der foruden den normale bemanning bestående af 1 vagtmester (kvalificeret

klor skal være uskadelig (1ppm klor) skal den fortyndes jævnt i 300.000.000 kubikmeter luft!

Spredning

Luftformid klor er ca. 2,5 gange så tung som luft. Derfor breder klor sig langs jordoverfladen og ikke op i luften. D.v.s. at selv små mængder klor vil dække store arealer med farlige koncentrationer af klor. En klorsky vil især udbrede sig i vindretningen.

Risikozoner

Risø har udarbejdet en rapport over risikoen for store klorudslip fra DS's kloranlæg. Man konkluderer, at der for hver 10.000 år vil ske et mellemstort uheld med udslip af ca. 30 tons klor.

På den baggrund har Bryggegrupperne beregnet nogle risikozoner. Man forestiller sig her at en lagertank med 30 tons klor er gået læk, og at der blæser en frisk vind (vindhastighed: 3m/sek.).

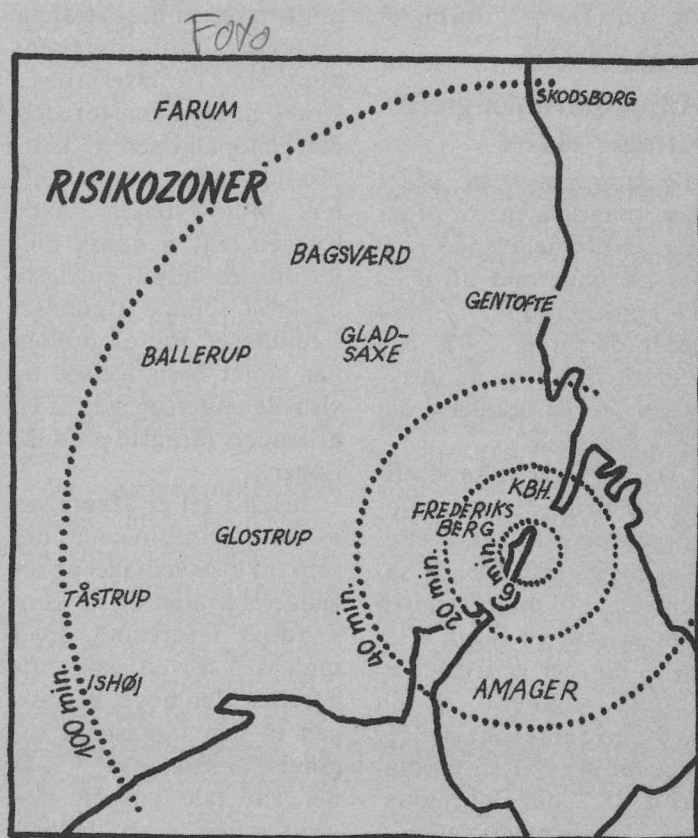
I en afstand af 1.100 m fra anlægget — omfattende næsten alle boliger på Islands Brygge — vil koncentrationen i vindretningen være så stor, at den er øjeblikkelig dræbende. I denne afstand vil man have 6 minutter til at slippe væk i.

I en afstand af op til 3,5 km — f.eks. ud til Nørrebro — vil koncentrationen af klor gøre overlevelse tvivlsom. I denne afstand vil man have 20 minutter fra at udslippet sker til at slippe væk.

I en afstand af 6,5 km — f.eks. Vanløse — vil koncentrationen af klor være så stor at der er livsfare efter 5 minutters indånding. Man vil her have ca. 40 minutter til at slippe væk.

I en afstand op til 19 km fra fabrikken — f.eks. i Tåstrup — vil klorkoncentrationen betyde sundhedsskader efter 5 minutters ophold i klorskyen.

Klorfabrikken er altså ikke kun Brygge-beboernes problem.

Bryggegruppernes beregninger viser, at hvis man bor på Islands Brygge, har man mindre end 6 minutter til at slippe væk i tilfælde af et alvorligt klorudslip. Hvis man bor inden for en radius af 3,5 km, har man mindre end 20 minutter til at slippe væk. Inden for en radius af 6,5 km, har man mindre end 40 minutter og indenfor en radius af 19 km har man mindre end 100 minutter til at slippe væk. En klorsky af den størrelse (30 ton), som Bryggegrupperne har beregnet på, vil være livsfarlig i ud til 6-7 km's afstand fra fabrikken. I sådanne tilfælde vil evakuering være total umulig.

maskinmester) og 2 kvalificerede vagtfolk blive etableret ingeniørvagt med 3 kvalificerede kemiingeniører (1 pr. vagthold). Til rådighed vil endvidere være 2 kvalificerede værk mestre, 2-3 smede, 5 oliemøllere, 1 elektriker og 1 instrumentmekaniker.

Umiddelbart efter at anlægget er igangsat, vil vi meddele det til arbejdstilsynet og anmode om besøg fra kredsens ingeniører.

Det er en selvfølge, at enhver usikkerhed i forbindelse med opstarten, der normalt varer 24-36 timer, på vanlig vis vil medføre stop.

Samtidig gør DS's advokater opmærksomme på, at de ikke mener, at magistraten med hjemmel i miljøloven kan lukke klorproduktionen, og man går derfor ud fra at forbudet straks ophæves.

Miljøkontrollen giver sorteper videre

Miljøborgmesterens afdeling, magistratens 5. afdeling er tilsyneladende nervøs på baggrund af DS's »dokumentation«. Man beder derfor d. 24.7. Arbejdstilsynet og miljøstyrelsen om en udtalelse om DS's materiale.

Da DS's skrivelse samtidig var en klage over miljøborgmesterens afgørelse, skal magistraten sende sagen videre til miljøstyrelsen som så skal gå sagen efter og se om der er truffet en korrekt afgørelse. I sin oversendelsesskrivelse, som miljøstyrelsen modtager d. 25.7. om eftermiddagen, skriver magistraten:

»Da magistraten ikke på nuværende tidspunkt har afsluttet sine overvejelser vedr. det af DS fremlagte materiale... og da borgerrepræsentationens miljøudvalg har anmodet om at få lejlighed til en drøftelse forud for en evt. ophævelse af det til DS meddelte på-

bud om standsning af produktionen af klor, må magistraten på det foranliggende grundlag for nuværende fastholde påbuddet af 16. d.m.«

I et brev til magistraten af d. 25.7. udtaler Arbejdstilsynet at man ikke kan udstede godkendelse af kloranlæggets sikkerhedsforanstaltninger, men at det er tilsynets opfattelse, at eksplosionen ikke har forringet de sikkerhedsmæssige forhold, hvorfor man ikke vil modsætte sig, at magistraten ophæver det afgivne påbud.

Miljøstyrelsens afgørelse

3½ time efter at miljøstyrelsen har modtaget klagen over standsningen af klorproduktionen, forkaster miljøstyrelsen magistratens afgørelse. Miljøstyrelsens afgørelse overbringes straks til DS, som forbereder genoptagelsen af klorproduktionen samme aften. Miljøstyrelsen havde hermed truffet dansk miljøhistories hidtil hurtigste og mest spinkle afgørelse. Grundlaget for afgørelsen har været besigtigelsen og visuelle undersøgelser af en af landets farligste produktioner.

Juridist set er afgørelsen i orden, for miljøloven, der i sin tid blev vedtaget af socialdemokratiet og de konservative i forening, giver mulighed for en sådan afgørelse. Men noget af årsagen til den fantastiske afgørelse er nok også, at der var tale om en stor virksomhed med landets største koncern, ØK, i ryggen.

Spontan demonstration

Miljøstyrelsens afgørelse var for stor en provokation

for Bryggens beboere. Om aftenen vandrede flere hundrede Bryggebeboere rundt i gaderne og råbte »Klora ud af byen«. Demonstrationen endte ved kloranlægget, hvor vagtpatruljer med hunde og arbejdere med iltmasker var igang med at starte klorproduktionen.

To dage senere forekom der et klorudslip fra klorfabrikken, der medførte katastrofeudrykning og yderligere nervøsitet hos Bryggebeboerne. På trods af ekstra sikkerhedsforanstaltninger, slap mellem 0,5 og 5 kg klor ud fra anlæg-

get. Dette uheld aktualiserede endnu mere den planlagte demonstration samme dags eftermiddag. Denne demonstration, der var større end den første, endte på Rådhuspladsen. Her talte miljøborgmesteren, folk fra Bryggegrupperne og NOAH. Det fælles krav var: klora ud af byen.

Samme dag, den 27. juli, anmodede Bryggegrupperne miljøministeren om at ophæve miljøstyrelsens afgørelse. I samme brev nævnte Bryggegrupperne at man indbragte en klage over kloranlæggets kvik-sølvforurening for miljø-

BARSEBÄCK MARCH

BARSEBÄCK - LUND 13. SEPTEMBER 1980

Arr.:

Folkkampagnen Mot Kärnkraft

TRANSPORT TIL MARCHEN

OOA arrangerer fællestransport med bus fra København til og fra marchen, lørdag den 13. september.

Afgang: Københavns Hovedbanegård (udgangen mod Bernstorffsgade) kl. 7.45

Hjemkomst: Samme sted kl. ca. 22.00

Pris incl. fægebillet:

Voksne	70 kr.
Børn under 12 år	35 kr.
Børn under 3 år	Gratis

Billetter kan købes på OOA's landssekretariat, Skindergade 26, 1159 København K., mandag-fredag kl. 13.00 - 18.00. Sidste frist: torsdag d. 11. sept.

UNDERSKRIFTINDSAMLING

STOP KLORFAREN!

Bryggegrupperne er ifærd med at indsamle underskrifter for at få Sojakagefabrikkens kloranlæg fjernet. Hvis du vil deltage i arbejdet med at samle underskrifter ind i Københavns-området, så kontakt:

**Johannes Nielsen, Bryggegrupperne,
Egilsgade 46, st.th. 2300 København S.
Telefon 01-54 12 65**

styrelsen i februar 1980, men at man endnu ikke har modtaget svar på denne klage.

Lokalplan

Ved demonstrationen d. 28.7. nævnte byplanborgmesteren, at eksplosionen på DS ville kræve udarbejdelse af en lokalplan for området. Vedtagelsen af en sådan lokalplan, som bl.a. skal til offentlig høring blandt de lokale beboere, kan vare et år og kan resultere i at området ikke længere må anvendes til industri.

Dette fik den socialdemokratiske overborgmester til at gå i vælten for virksomheden, som havde sagt, at man ville genopføre oliemøllen hurtigst muligt. Overborgmesteren truede med at fratage byplanborgmesteren muligheden for at udarbejde en lokalplan for området, selvom loven foreskriver dette.

Arbejdernes appel

På lang sigt har arbejderne på en fabrik fælles interesse med de omkringboende i at virksomhedens produktion ikke er farlig for omgivelserne — og at virksomheden producerer noget nyttigt. I tider med stor arbejdsløshed er arbejderne imidlertid hårdt presset både med hensyn til løn og beskæftigelse. Dette benytter virksomhedsledelsen ofte til at spille arbejderne og beboerne ud mod hinanden. Når der stilles krav om bedre miljø fra beboernes side, truer ledelsen med arbejdsløshed, hvilket arbejderne naturligvis har respekt for.

På DS er det særlig grelt, fordi det er lykkedes ledelsen at »købe« en gruppe ældre arbejdere, med fællestillidsmanden i spidsen, til ved enhver lejlighed at imødegå beboernes krav og sikkerhed og mindre forurening. Et tydeligt eksempel herpå var en løbeseddel fra Personaleforeningen og Fællesklubben på DS, underskrevet af bl.a. fællestillidsmanden. Løbesedlen blev d. 30.7. delt ud til alle husstande på Bryggen, og indeholder bl.a. flg.:

„Da vi har erfaret gennem pressen, at visse politikere forlanger en lokalplan for området, kan vi oplyse jer om, at en genopførelse af et nyt anlæg vil medføre større sikkerhed og bedre miljø på Islands Brygge.

Efter vor opfattelse er Brygge-Gruppen et selvbestaltet udvalg, som bliver dirigeret af udenforstående personer, hvis hovedformål er at køre deres eget politiske løb, uden hensyntagen til, om de derved ødelægger vores arbejdspladser.

Vi kan i hvert fald love jer, at vi fra medarbejdernes side ikke vil gå på nogen form for akkord med hensyn til sikkerhed, støv- og lugtgener, det det jo er os, der kommer til at arbejde i og nærmest et nyt anlæg.

Da Sojakagefabrikken således, efter genopførelsen vil stå både som en mere sikker nabo og en mere sikker arbejdsplads, appellerer vi, de 540 medarbejdere på Sojakagefabrikken, herved til jer, beboerne på Islands Brygge, om ikke at støtte de kræfter, der ud fra politiske og andre motiver, søger at mobilisere en folkestemning, som kun har til hensigt at ødelægge vores arbejdsplads.»

Det er rigtigt nok, at Bryggegrupperne er selvbestaltede, nemlig bestaltet af Bryggens beboere, som ikke er styret udefra. Tvært-

imod må man sige, at det er lykkedes Bryggegrupperne ganske godt at holde sig fri af levebrødspolitikere fra både højre og venstre. Til gengæld må man nok spørge om DS og virksomhedens trofaste medarbejdere ikke er styret udefra, f.eks. fra ØK.

Desuden må fællestillidsmanden være meget naiv, hvis han tror, at de 450 arbejdere beholder deres arbejde, hvis virksomheden genopføres. Den gamle del af DS kørte med et meget gammelt og nedslidt produktionsapparat, som var forholdsvis arbejdskrævende. Hvis virksomheden genopføres er der ingen tvivl om, at den opføres med ny teknologi og at der derved bortrationaliseres mange arbejdspladser. Fællestillidsmanden kan godt regne med at eksplosionen allerede har kostet jobbet for over halvdelen af medarbejderne.

Børneinstitutionerne

På andre af Bryggens arbejdspladser ser man anderledes på sagen f.eks. besluttede pædagogerne på Bryggens børneinstitutioner d. 30.7. at holde fagligt møde om faren for klorudslip fra kloranlægget, specielt på baggrund af det seneste klorudslip, der fandt sted efter opstarten af anlægget. Pædagogerne enedes om nogle krav om sikkerheden for dem og børnene i institutionerne. Hovedkravet er lukning af klorfabrikken. Indtil det opfyldes, kræver pædagogerne bedre alarmering i tilfælde af klorudslip samt iltmasker, sikringsrum og evakueringsplaner. Pædagogerne har opbakning blandt forældrene, på trods af, at de sendte børnene hjem, mens de holdt fagligt møde.

Få dage senere var der endnu et klorudslip fra

klorfabrikken, der bl.a. ramte børneinstitutionerne nærmest ved fabrikken.

Kampen fortsætter

Kampen om Sojakagen er et godt eksempel på en miljøkamp, hvor fronterne tegnes skarpt op. På den ene side står beboerne med deres interesse i et sundt og sikkert miljø. På den anden side står en stor virksomhed med den interesse i en profitabel produktion. Virksomheden har stor indflydelse på arbejderne, myndighederne og politi-

kerne fra socialdemokratiet og ud mod højre.

Bryggegrupperne fik ikke standset klorproduktionen denne gang og de er heller ikke blevet lovet bedre sikkerhedsforanstaltninger, men bevidstheden om faren ved Sojakafabrikken er voksende i hele København. Så kampen fortsætter.

Men kampen bliver sejg, for modstanderen er stærk og indflydelsesrig.

Hanne Brogaard

Litteratur om Sojakagen:

NOAH-bladet nr. 49.

NOAH-bladet nr. 59.

»Klage vedr. DS's kloralkalianlæg«, Bryggegrupperne, 1979.

Job & teknik, nr. 4, 1980.

ØK's jubilæumsbog, ved P. Westphall, 1972.

Rapport om Sojakagefabrikkens kloranlæg, Chr. Ege Jørgensen, RUC, 1978.

Litteratur om klor:

»Kemikalier og sikkerhed«, Sikkerhedsudvalget for kemiske industrier, Speciel del 12, 1979.

»Arbejdsmiljø fra A til Ø«, Fremad/AOF, 1978.

»Miljøgifte«, NOAH's miljøgiftgruppe, Fremad 1974.

MILJØKONTROLLEN I KØBENHAVN

VEJLEDNING OM ALARMERING OG FORHOLDSREGLER VED KLORUHELD HOS DANSK SOJAKAGEFABRIK A/S

FARE VED KLORUHELD.

Den daglige drift af kloralkalianlægget medfører nu og da klorudslip, som kan lugtes i omgivelserne (lugten af klor kendes fra svømmehaller eller blegevand). En sådan klorlugt medfører ingen fare. Klor lugtes i svage og uskadelige koncentrationer.

Hvis man derimod udover klorlugten kan mærke svie i øjne og næse og får hoste, er det en advarsel om et klorudslip, som muligvis kan være skadeligt.

ADVARSEL OM KLORUDSLIP.

Ved klorudslip, som kan medføre fare eller alvorlige gener udenfor fabrikkens område (som f.ex. 6. oktober 1978), alarmeres myndigheder og personer således:

1. Københavns brandvæsen og politiet alarmeres telefonisk fra fabrikkens områder.
2. Værkstederne, havekolonien og institutionerne ved Artillerivej advares af et horn, som udsender karakteristiske tonestød. Hornet afprøves umiddelbart efter den offentlige sirenevarsling onsdage kl. 12.
3. Større bygninger i vindretningen advares pr. telefon.
4. Yderligere advarsel om klorudslip gives af politiet efter behov ved hjælp af højt-talervogne

HVIS DE:

HØRER KLORADVARSEL ELLER
MÆRKER KLOR, SOM SVIER I ØJNE OG NÆSE

IAGTTAG FØLGENDE:

1. GÅ INDENDØRS I ROLIG GANG. UNDGÅ KÆLDERETAGEN
2. TRÆK EVT. VEJRET GENNEM ET SAMMENFOLDET KLÆDE (LOMMETØRKLÆDE ELLER ANDET TØJ)
3. LUK DØRE, VINDUER, VENTILATIONSÅBNINGER
4. STOP MEKANISKE VENTILATIONSANLÆG
5. LYT TIL LOKALRADIOEN
6. AFVENT BESKED OM, AT FAREN ER FORBI. DER KAN NEMT GÅ I TIME, INDEN MYNDIGHEDERNE KAN ERKLÆRE OMRÅDET FOR FAREFRIT.

UNDER INDENDØRS OPHOLD.

Luk alle indvendige døre og tag ophold i et rum på bygningens læside. Bliver kloren generende, træk da vejret roligt gennem et sammenfoldet tøjstykke, som udskiftes, når det begynder at fungere dårligt. Bomuld og uld er bedst.

EVAKUERING.

Evakuering kan komme på tale som en forebyggende foranstaltning, når dette skønnes påkrævet af hensyn til den offentlige sikkerhed. Besked herom vil blive givet af politiet, som samtidigt vil give besked om, hvorledes evakueringen skal foregå.

Københavns politi har udarbejdet en særlig evakueringsplan for området ved Islands Brygge. I planen er fastlagt bestemmelser for alarmering af befolkningen, udpegning af opsamlingssteder, indkvartering og registrering af de evakuerede, transportmidler, trafikregulering, bevogtning, bevogtning m.m.

Om at sætte pris på ankesager

Den 16. juni har miljøministeren sagt til dagbladet »Djursland«: »... Der skal sættes pris på at anke en miljøsag«, og det er ikke første gang, ministeren har fremført den ide. Til efteråret vil der komme forslag herom i forbindelse med en ændring af miljøloven. Grenå Miljøforening har i den forbindelse sendt følgende åbne brev til miljøministeren:

Vi har gang på gang set, hvordan virksomheder ved hjælp af urimeligt lave bøder har kunnet betale sig fra selv grove overtrædelser af miljøloven. For den slags virksomheder betyder det ingenting, om de skulle betale et beløb for at få lov til at anke en miljøafgørelse.

Men de mennesker, der bor i nærheden af virksomheden, og som er påvirket af forureningen, skal nu måske til at betale en afgift for at forsøge at få de ulovlige plager bragt til ophør?

Hvad er det for en slags demokrati, ministeren hermed lægger op til?

I avisartiklen nævnes det, at det skal være en afbalanceret løsning »... idet ankemulighederne jo ikke blot skal være forbeholdt de veluddannede og velstillede«. Det mest nærliggende ville så da være, at gøre det lettere for de, der har svært ved at finde rundt i administrationens kringkroge, end at gøre det endnu sværere for de, der forsøger at finde ud af det; men som har svært nok endda ved at finde ud af den rette fremgangsmåde.

Hvorledes forestiller ministeren sig, at noget sådant kan gøres retfærdigt og demokratisk? Hvem skal nu udpeges til at være mere veluddannet end andre? Kan det f.eks. komme til at betyde, at når man først en gang har fået stykket et rimeligt godt brev sammen til en offentlig myndighed, så vil man blive betragtet som veluddannet, og så vil taksten for en anke fremover blive højere? For det kan vel ikke være meningen, at det bliver den formelle uddannelse, der bliver lagt vægt på? I så fald ville det kun give en helt urimelig forskelsbehandling; hvor forskelligt ville de forskellige ministre blive behandlet, hvis det var de eksaminer, de havde taget, man skulle til at vurdere dem efter?

Allerværst er dog nok sigtet med et sådant forslag. Det sigter helt klart på at gøre det endnu sværere at anke for de personer, der måske har et overskud af kræfter til at gennemføre en klage- og ankesag. De, der har prøvet at føre en klagesag/ankesag, opdager, hvor besværligt det

allerede er, f.eks. at få præcise oplysninger om en bestemt virksomheds eventuelle miljøtilladelser og eventuelle tidligere overtrædelser af miljøloven.

Virkningen af det påtænkte forslag vil klart nok være — svækket kontrol — og øget forurening.

Vil miljøloven blive lettere at administrere, hvis man nu også skal til at undersøge uddannelse og socialindkomst (eller lignende) hos de, der anker? Der er snarere tiltrængt større åbenhed omkring forureningen, så det bliver lettere at sætte sig ind i forureningssagerne også for ganske almindelige mennesker uden administrative eller juridiske erfaringer. Bedre oplysninger, større vilje til at afhjælpe forureningen, ville have meget bedre mulighed for at lette administrationen af miljøloven.

Som situationen er nu, kan miljølovens administration let opfattes som en labyrint, der har til formål at forhindre enkeltpersoner eller miljøorganisationer i at trænge ind til sagens kerne for at få de nødvendige oplysninger og for at sikre, at miljølovens formål bliver overholdt. Nu må der bruges uforholdsmæssig meget tid på at finde ud af, hvilken vej en klage kan føres.

Jeg er enig med miljøministeren i, at miljøloven trænger til at blive revideret. Men miljølovens formål må fortsat være: at forebygge og bekæmpe forureningen; og loven må ikke laves om, så folk, der på deres krop føler forureningen, får sværere ved at trænge gennem den administrative jungle, der er bygget op omkring miljøloven. — Tværtimod, der bør foretages klare foranklinger, som gør det lettere at sætte ind mod foru-

reningen og mod forurenerne.

Jeg kunne også have lyst til at spørge: Hvis ærinde går miljøministeren? For nylig var han i Grenå for at besøge Grindstedværket, fordi man derfra havde besværet sig over miljøloven. Der verserer for tiden en sag mod Grindstedværket på grund af ulovligt udslip af ildelugtende stoffer. Ministeren har åbenbart ikke været interesseret i at lytte til de personer, der har været berørt af forureningen, de har overhovedet ikke været kontaktet i anledning af ministerens besøg. Det har virket noget provokerende!

Jeg vil kraftigt opfordre ministeren til meget grundige overvejelser også omkring de nævnte forhold, inden der fremsættes forslag til ændring af miljøloven.

Det ville være ulykkeligt, hvis man vil bruge vore nuværende økonomiske vanskeligheder som argument for, at vi må finde os i yderligere forurening. Tværtimod burde en eventuel forringelse af vore økonomiske forhold anspore til, at vi så i hvert fald sikrer os, at tilværelsen ikke samtidig forringes på andre områder.

Det er helt uacceptabelt, at vi skal kunne forurene os ud af vore nuværende økonomiske vanskeligheder.

*Carsten Pedersen,
Grenå miljøforening*

SKAL VI HA' ET AMAGERVÆRK 3 ?

Elselskabet ELKRAFT agter at udvide Amagerværket med endnu et kedelanlæg, der vil betyde at kapaciteten i 1985 vil blive tredoblet.

Planerne omkring udbygningen blev godkendt i juni 1979 i Energistyrelsen.

Man regnede med en vækst i forbruget af elektricitet på 4% om året.

I dag er væksten i elforbruget så godt som standset. Det betyder, at det ikke længere er en hastesag at opføre et mastodontværk som AMAGERVÆRK 3 i Hovedstadsområdet. Tværtimod -, der er nu god tid til at tænke sig grundigt om og finde en mere miljø- og energivenlig løsning på forsyning af elektricitet og varme i de kommuner, som skulle forsynes fra Amagerværk 3.

HVILKE KOMMUNER VIL BLIVE BERØRT AF AMAGERVÆRK 3 ?

Følgende kommuner er blevet tilbudt fjernvarme fra Amagerværk 3:

FREDERIKSBERG - KØBENHAVN - HVIDOVRE - RØDOVRE - GLOSTRUP - VALLENSBÅK - ALBERTSLUND - BRØNDBYERNE - HØJE TÅSTRUP og ROSKILDE.

Men kun København og Frederiksberg kommune har sagt JA til projektet. De andre 8 kommuner har taget forbehold - de overvejer en varmforsyning fra flere mindre værker - altså fra decentrale kraftvarmeværker.

Hvis de 8 kommuner IKKE siger ja til at aftage fjernvarme fra Amagerværk 3, betyder det at STORE MÆNGDER AF DEN DYREBARE VARME VIL BLIVE SENDT DIREKTE UD I ØRESUND.

HVIS varmen til de fjerntliggende kommuner skal hentes fra Amagerværk 3 kræver det utrolig lange rørledninger. Fjernvarmenettets hovedledninger skal indrettes for 120 grader, hvilket energiresourcemæssigt indebærer to ting:

For det første, vil det medføre et unødigt stort energitab.

For det andet, vil det vanskeliggøre - eller helt umuliggøre - en senere tilslutning til de eksisterende fjernvarmeledninger af andre energikilder som SOLVARME, INDUSTRISPILDVARME, VARME FRA RENSNINGSANLÆG m.m.

HVAD BETYDER AMAGERVÆRK 3 FOR DEN ENKELTE FORBRUGER ?

Det planlagte Amagerværk 3 vil binde forbrugerne til et utidssvarende varmesystem, hvor man på grund af for dårlig udnyttelse af energien risikerer større varmeudgifter end nødvendigt. Det betyder desuden, at man er afskåret fra at anvende de lokale og vedvarende, miljøvenlige energikilder, som på længere sigt kunne være med til en billigere af forbrugerprisen.

HVAD ER DE MILJØMÆSSIGE KONSEKVENSER AF AMAGERVÆRK 3 ?

Værket skal fyres med kul. Kulfyrede kedelanlæg er en voldsomt forurenende energikilde.

Forureningen består først og fremmest af SVOULDIOXID, FLYVEASKE, SVÆVESTØV, KVÆLSTOFILTER og TUNGMETALLER.

Ikke blot AMAGER, men også det øvrige københavnske miljø vil blive belastet af denne forurening.

De svenske miljømyndigheder har afleveret en protest mod det planlagte Amagerværk 3 - hvori de udtaler - at forureningen vil ramme bl.a. de sydsvenske søer, med fare for at livet i disse uddør.

En 60 meter høj højspændingsledning er planlagt tværs gennem de rekreative arealer i Københavns Vestegn - den såkaldte "grønne kile". Det vil være ødelæggende for de værdier, dette område ellers skulle byde på for Vestegnens befolkning.

KAN DER PEGES PÅ ALTERNATIVER SOM INDEBÆRER EN MERE MILJØ- OG ENERGIVENLIG ENERGIPLANLÆGNING ?

Der eksisterer i dag mulighed for at bygge mindre kraftvarmeværker, som IKKE indebærer de samme ulemper som Amagerværk 3. Et Amagerværk 3 vil med stor fordel kunne erstattes af flere decentrale kraftvarmeværker, som anvender naturgas som brændstof. Disse vil hensigtsmæssigt kunne placeres i de kommuner, som skal aftage varmen.

Høring OM AMAGERVÆRK 3

TID: SØNDAG D. 14. SEPTEMBER 1980, KL. 13-18.

STED: CHRISTIANSHAVNS BEBOERHUS, DRONNINGENSGADE 34.

Et panel bestående af repræsentanter for de ansvarlige myndigheder og andre sagkyndige vil fremlægge og diskutere:

Behovet for, miljøproblemerne ved og alternativerne til Amagerværk 3.

Panelet består af såvel fortalere for som modstandere af Amagerværk 3.

Der vil være lejlighed til at stille spørgsmål fra salen til panelet.

Kaffe, the, øl og sodavand kan købes.

ARRANGØRER: Amager lokalafdelinger af:
Radikale Venstre, Retsforbundet, KAP, VS, SF og
NOAH og OOA

AMAGERVÆRK 3 ANGÅR OGSÅ DIG LANGT UD I FREMTIDEN.

MØD OP DEN 14. SEPTEMBER